

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Габриела Белова Белова – Ганева
професор по „Международно право и международни отношения”
в Правно-историческия факултет на Югозападния университет
„Неофит Рилски“

относно дисертационния труд на **Даниела Симеонова Караманова**, докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Опазване на обществения ред“ на факултет „Полиция“ при Академията на МВР

на тема: **„Организация на EULEX в Косово“**

за присъждане на ОНС „доктор“ в докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (национална сигурност)“, в професионално направление 9.1 „Национална сигурност“, област на висше образование „Сигурност и отбрана“

1. Изпълнение на законовите изисквания относно процедурата

Въз основа на Заповед № 4581з1181/25.11.2016 г. на Ректора на Академията на МВР старши комисар доц. д-р Неделчо Стойчев съм определена за член на научното жури в процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ от Даниела Симеонова Караманова. Процедурата е открита и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му. В рамките на законовия срок са представени изискуемите документи. Считаю, че са спазени и изискванията дисертационният труд да бъде представен във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на първичното звено, в което докторантът е осъществил научното си изследване. Докторантката Даниела Симеонова Караманова отговаря на изискванията на чл. 6 от ЗРАСРБ и Правилника по прилагането му: притежава образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалност „Право“ от Югозападния университет „Неофит Рилски“ - Благоевград, като впоследствие завършва втора магистратура „Икономика на човешките ресурси“ в УНСС; осъществила е самостоятелна подготовка, съгласно изискванията на Закона и правилника и е положила изискуемите изпити; представила е дисертационен труд и публикации; отчислена е от първичното звено с право на защита.

2. Оценка на обема, структурата и съдържанието на дисертационния труд и научните приноси

Представеният на нашето внимание от докторантката Даниела Караманова дисертационен труд се характеризира с висока степен на актуалност, обусловена от изследваната проблематика, а именно организацията на мисията EULEX в Косово. Значимостта на разработката се определя и от обстоятелството, че до този момент пълно монографично изследване по темата не е представяно. В българската литература съществуват редица публикации, посветени на кризата в Косово, засягащи отделни аспекти (предимно политологични или международноправни) от обстановката, в която мисията разгръща своята дейност. Дисертационният труд съдържа нови за българската доктрина научни постановки относно организацията на мисиите във високорискова среда, обогатява съществуващите знания в областта на операциите по поддържане на мира и има практико-приложни аспекти. Изборът на темата на представеното изследване е детерминиран от трайни научни интереси на докторантката към въпросите на организацията на EULEX в Косово, видно от публикации по темата в издания на АМВР, НБУ, ЮЗУ, а също така и от практическия опит, който Даниела Караманова е натрупала като служител към EULEX в Косово от 2009 г. Това проличава в цялото изследване, но с особен интензитет в глава втора „Организационен цикъл в EULEX“, където се открояват и научните приноси на изследването. Като изследовател докторантката се отличава с доказани способности за самостоятелно научно мислене, критичен анализ, логично и обосновано дефиниране и отстояване на научни тези. Всички тези качества се откриват в представения дисертационен труд.

Актуалността на дисертационния труд е безспорна и се обуславя от съществуващите заплахи за сигурност и от нарастващия брой зони за сигурност край границите и на самия европейски континент. Следва да бъде подчертан интердисциплинарният и комплексен характер на изследването (обхващащо материи от история на международните отношения, международна и национална сигурност, управление на човешките ресурси, право на ЕС), което безспорно е негово голямо достойнство. Изводите, направени от докторантката Даниела Караманова, биха били от особена практическа полза за участието на Република България в нови мисии на ЕС в кризисни региони или в рамките на ООН или ОССЕ. Практическата стойност на изследването би могла ярко да бъде илюстрирана чрез предложението *de lege ferenda* относно промени в Правилата за условията и редът за подбор на държавни служители на МВР за попълване на резерв за участие в мисии извън територията на РБългария. Този акцент в изложението, допълнен с препоръката при управлението на човешки

ресурси и подготовката на кандидатите да бъде ползван опита на държави като Германия, Швеция, Дания, където има изградени специални структури (независими от ведомствата), които набират, подготвят и изпращат кандидати на международни мисии, ми се струва от изключителна важност. Представеният дисертационен труд представлява самостоятелно изследване, което по оригинален начин разглежда EULEX в Косово от гледна точка на добрия подбор и подготовка на служителите в мисията и в този смисъл съдържа безспорни научни приноси.

Дисертационният труд е с обем от 227 стр., като изложението включва увод, две глави и заключение. Избраната структура е позволила пълноценно да се представи организацията на EULEX в Косово. Извън посочения обем е представена библиография, като е цитирана научна литература на английски, руски и български език, както и законодателни и други актове на Европейския съюз. Коректно са описани ползваните национални нормативни източници, както и бази данни в Интернет. Положително впечатление прави използваният научен апарат от 94 бележки под линия. Убедено мога да заявя, че трудът е израз на самостоятелните усилия на дисертантката и представлява оригинално съчинение по проблеми, които не са били досега предмет на цялостно научно изследване в българската литература. Авторефератът също е оформен според правилата.

В увода към дисертационния труд е представена актуалността на разработвания проблем, систематизирани са задачите на научното изследване. Подробно е представена и методологичната основа, която се характеризира с използването на методи на емпирично и теоретично ниво за събиране и обработка на информацията. В изследването са използвани резултати от проведена анонимна анкета сред 120 служители в мисията EULEX, както следва: 40 служители от Косово, 40 международни служители (от 20 държави) и 40 български служители. Анкетата има представителен характер по отношение на мисията EULEX относно организационната структура и ефективността на мисията, както и по отношение на подбора на персонала. Следва да бъде отбелязано, че освен това, по предварително изготвен въпросник е проучено мнението на косовски и международни експерти относно начините на подобряване на работата на мисията.

Първа глава от дисертационния труд е посветена на историческите предпоставки за формирането на мисията в Косово, теоретичните основи на

организацията EULEX, както и на правната рамка, в съответствие с която EULEX осъществява своята дейност. Докторантката изтъква, че трансформацията на Косово от територия в държава е процес без историческа основа, но със силен етнорелигиозен заряд, до голяма степен провокиран и подкрепен от различни фактори на международната сцена. След обявяването на независимостта на Косово основна роля при създаване и укрепване на държавните институции оказва EULEX. По този начин ЕС компенсира дистанцираността си от проблема и предприема първите стъпки за създаване на ефективна мисия едва през 2008 г., т.е. близо десет години след ескалацията на конфликта. EULEX заменя UNMIK и е предвидена да бъде инструмента на Европейската политика за сигурност и отбрана на Балканите. Докторантката същевременно правилно отбелязва, че липсва единодушие по отношение на Косово сред държавите членки на Съюза, въпреки че повечето от тях, вкл. и Република България са признали новата държава. Интерес представлява фактът, че две от държавите членки на ЕС, непризнали Косово, все пак участват в мисията EULEX (Гърция и Словакия). Изведена е обобщена дефиниция за ОПМ, анализирана е концепцията за ОПМ в рамките на ООН, като е направен изводът, че ЕС, ползвайки опита на универсалната международна организация ООН, успява успешно да изгради и разположи в различни кризисни точки собствени мисии. В този смисъл, участието на България конкретно в EULEX в Косово е от изключителна важност с оглед сигурността на страната ни. Докторантката правилно е посочила, че правната и организационна рамка на EULEX в Косово създава добри практики и е основа в бъдеще да бъдат разполагани мироопазващи механизми в периферията на континента без намесата на други международни организации.

Втора глава на дисертационния труд е озаглавена „Организационен цикъл на EULEX“. В параграф първи е представен цялостен модел на EULEX, проследено е развитието на мисията и е дадена динамиката на процесите в зависимост от обстановката и управленските решения. Те са представени успоредно с изграждането на държавните институции в Косово, което е отражение на уникален опит за ЕС и България. В параграф втори са анализирани елементите на управлението, компетенциите на субектите от мисията и на местните институции за постигането на общи цели. Направен и изводът, че националният опит следва да бъде вграден хармонично в модела на мисията, независимо къде е дислоцирана тя. Разсъжденията на авторката в тази част на изследването определено представляват сериозен теоретико-

приложен принос. Направен е извод, че е необходимо периодично преразглеждане на мандата, поставяне на нови задачи и промяна в структурата на мисията. Тази гъвкавост на мисията следва да бъде съобразена със спецификите на съответния регион и с процеса на изграждане на местните органи на власт. В параграф трети „Подбор на персонал за работа в мисията“ вниманието е фокусирано върху основния ресурс на мисията – човешкия фактор. Подчертана е изключителната значимост на предварителната подготовка на кандидатите, изведени са ценни насоки за усъвършенстване на българските контингенти, участващи в мироопазващи операции. Направени са основни препоръки *de lege ferenda* за промени в действащите правила за подбор и изпращане на служители на МВР в мисии на международни организации.

Принципно, считам структурата на дисертационния труд за последователно и добре изградена, като отделните глави в обемно отношение са балансирани. Проученият и анализиран теоретичен и емпиричен материал в разглежданата област е добър атестат за докторантката и за старателния ѝ подход при неговото използване. Правилно са представени становищата на различните автори, коректна е полемиката, което дава възможност да бъдат изложени собствените ѝ позиции и виждания. Считам, че поставената научно-изследователска задача - цялостно изследване на организацията на EULEX в Косово - е изпълнена.

Като съществени **научни достойнства** на представения дисертационен труд, считам че биха могли да бъдат посочени:

- Систематична пълнота на изложението. Като цяло, следва да бъде отбелязано, че представеният за защита дисертационен труд е първото цялостно самостоятелно изследване на EULEX в Косово като мисия, система и човешки потенциал, с висока научна стойност и приносни моменти в българската научна литература. Анализът в 1 и 2 глави съдържа оригинални авторски изводи и заключения. Научните тези на авторката Даниела Караманова като цяло са убедително аргументирани и предизвикват сериозно внимание.

- Добро познаване на проблематиката, свързана с човешките ресурси и мениджмънта на професионалисти, които оперират в във враждебна, чужда среда и несигурна обстановка. Неслучайно от първостепенно значение за докторантката е подборът и назначаването на многонационален състав, който има опит в сферата за сигурност и обществен ред в собствените си държави.

- Авторката показва увереност в научното търсене, подхожда аналитично и критично към съществуващата научна литература по темата.
- Практико-приложната стойност на изследването е безспорна. Разработката на докторантката в тази насока би била изключително полезна за една много по-широка публика извън тесния кръг от специалисти в материята.
- Направени са редица предложения *de lege ferenda* относно промени в Правилата за условията и редът за подбор на държавни служители на МВР за попълване на резерв за участие в мисии извън територията на РБългария.

3. Критични бележки и препоръки

Обичайно дисертацията е първото сериозно научно съчинение на всеки автор. Като всяко първо произведение и предложеният за рецензиране дисертационен труд има своите неизбежни слабости и несъвършенства, както и известна непрецизност в езиково отношение (напр. човешки права вместо общоприетия термин „права на човека“). Не съм напълно склонна да приема някои обобщения, характерни преди всичко за класическото мироопазване, да се отнесат и за новото поколение ОПМ и т.нар. *robust peacekeeping*, включващи елементи на *peace enforcement*. Едва ли е приемливо очакването на Европейския парламент да бъде възложено правото на законодателна инициатива /с.74/. Струва ми се също така, че разсъжденията относно Европейската стратегия за сигурност от 2003 г. биха могли да намерят своето логическо продължение и в споменаването на създадената през 2004 г. Европейска агенция по отбрана. В конкретния случай броят на критичните бележки не е голям, и те по никакъв начин не биха се отразили върху общата положителна оценка на дисертационния труд, чието отпечатване горещо препоръчвам.

4. Заключение

Изхождайки от всичко гореизложено, приемам, че предложеният дисертационен труд представлява самостоятелно научно изследване в областта на организацията на EULEX в Косово. В разработката се съдържат съществени научни приноси с теоретично и практическо значение. Считаю, че изследването отговаря на изискванията на чл. 6 (3) от Закона за развитие на академичния състав в Република България и на чл. 27 от Правилника за прилагането му. Изразявам своята положителна оценка за научноизследователските качества на докторантката и си позволявам да препоръчам на

уважаемите членове на научното жури да дадат своята единодушна подкрепа за присъждане на **Даниела Симеонова Караманова** на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление **9.1. „Национална сигурност“**, област на висше образование **„Сигурност и отбрана“**, докторска програма **„Организация и управление извън сферата на материалното производство (национална сигурност)“**.

Проф. д-р Габриела Белова